

Mirka Wildmannová

ROLE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ V ODVĚTVĚ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V ČR¹

Abstract: *The paper presents preliminary findings from a three-year (2005–2007) project “The share of non-profit organisations in the provision of selected public services“, supported by the Grant Agency of the Czech Republic and implemented by a team of researchers from the Faculty of Economics and Administration, Masaryk University, and from the Centre for Non-profit Sector Research. The goal of the project was to test the hypothesis that even though almost twenty years have elapsed since the collapse of the centralized communist state, private non-profit organisations can hardly rival public sector providers of public services. The main reason is that the public providers invariably take the legal form of the so-called “subsidised organisation“ (i.e. Government-subsidised quango). These organisations are entitled in law to annual mandatory contributions to their budgets from their founding government departments or agencies, which ruin the even playing field, form other services providers that compete for financial grants from public sources. This situation did not improve after the recent reform of public administration; some renewed hope is being put in the currently on-going standardisation of public services.*

Key words: *public sector, public services, social services, non-profit organisations, state budget, regional budget, municipal budget*

JEL: H, H 76, I 38

Metodologie

Neziskové organizace byly pro potřeby výzkumu vymezeny v souladu se Satalitním účtem Českého statistického úřadu, který pracuje s všeobecně rozšířenou strukturálně operacionální definicí neziskových institucí Salomona a Anheiera.

Aby bylo možné vyjádřit podíl neziskových organizací v sociálních službách vůči jiným právním formám, byly tyto organizace rozděleny do čtyř skupin:

- pod zkratkou NNO¹ se skrývají právní formy občanských sdružení, církví a náboženských společností, stejně jako obecně prospěšných společností,
- pod označením oNO to jsou nadace a nadační fondy, veřejnoprávní instituce, apod.,
- pod označením VERE se nacházejí příspěvkové organizace státu, krajů a obcí,
- pod označením ZISK nutno vidět podnikatelské subjekty dle obchodního zákoníku nebo fyzické osoby (a.s., s.r.o. atd.).

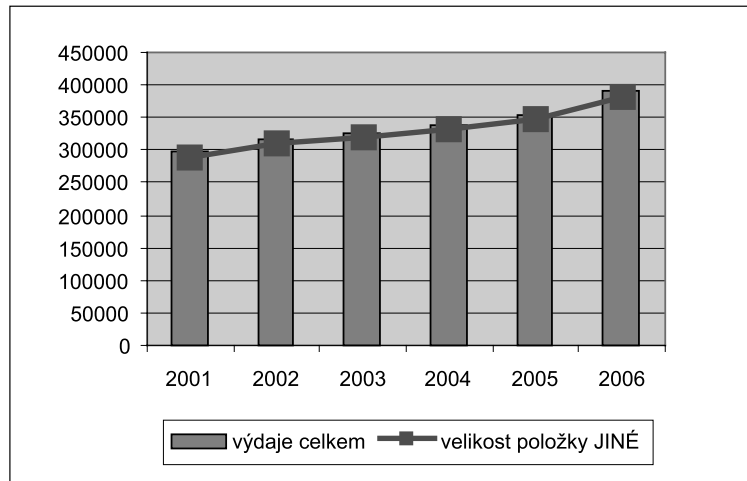
Základním zdrojem dat pro srovnání byl systém ARIS-RARIS. Automatizovaný rozpočtový informační systém (ARIS) je informační systém vedený a spravovaný Ministerstvem financí ČR pro účely evidence a zejména průběžné a závěrečné hodnocení příjmů a výdajů státem zřízovaných organizací. Systém RARIS je doplňkem systému ARIS. Slouží jako účelový registr organizací a jedná se o úplný soupis informací o organizacích, jejichž údaje vystupují v systému ARIS. Oba systémy jsou přístupné veřejnosti na webových stránkách Ministerstva financí ČR. Byly sledovány veřejné prostředky plynoucí do organizací sociálních služeb v letech 2002–2006, a to z úrovně státního rozpočtu, rozpočtu krajů a obcí, popř. státních fondů.

Výdaje ze státního rozpočtu na oblast sociálních služeb

Objem finančních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu do oblasti sociálních služeb dosahuje ve sledovaném období 2000–2006 od 300 až do 390 mld. Kč.

Graf č. 1

Vývoj celkových finančních prostředků do oblasti sociálních věcí ze státního rozpočtu² (v mil. Kč)

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

¹ Článek byl zpracován na základě výzkumného projektu Podíl nestátních neziskových organizací na zabezpečování veřejných služeb registrovaného u Grantové agentury České republiky pod evidenčním číslem 402/05/0974.

² Pro nestátní neziskové organizace je v článku použita zkratka NNO.

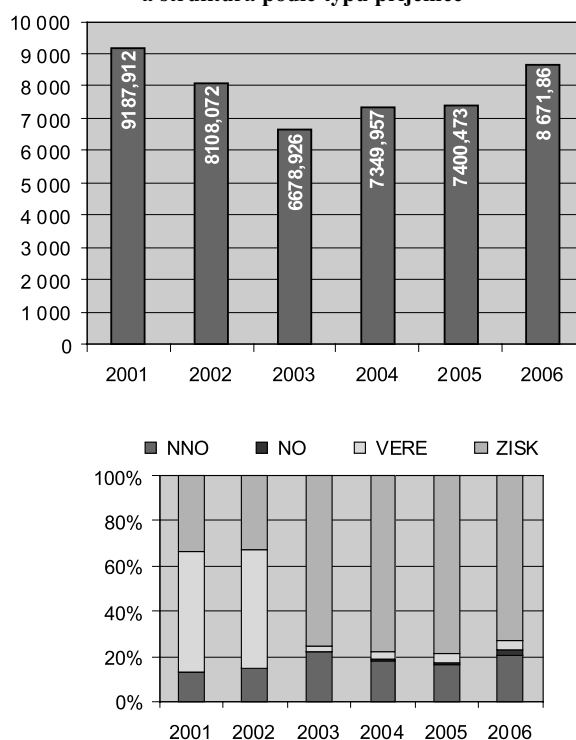
Položka JINÉ v rámci státního rozpočtu obsahuje především sociální dávky (94 %), platy, ostatní transfery obyvatelstvu a nákupy ostatních služeb (např. příspěvek na stravování zaměstnanců v zařízení jiné organizace nebo jiného subjektu). V oblasti sociálních služeb tvoří tyto prostředky přibližně 10% veškerých finančních prostředků ze státního rozpočtu.

Výše poskytnutých finančních prostředků v grafu č. 2 se neshoduje s výší prostředků v grafu 1, neboť do grafu nejsou zahrnuty prostředky označované námi jako jiné. V oblasti sociálních služeb tvoří tyto prostředky přibližně 10 % veškerých finančních prostředků ze státního rozpočtu. Objem dotačních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu dosahuje v průměru každý rok výše okolo 7–8 mld. Kč. Výjimkou byl rok 2001, kdy se výdaje vyšplhaly přes 9 mld. Kč. Tento výrazný nárůst pravděpodobně souvisel s přesunem sociálních zařízení do nových budov, kdy jim skončila desetiletá lhůta v nájemních zařízeních po restitučních nárocích.

Naopak nejnižší dotace byly poskytnuty v roce 2003, ale po dosažení této nejnižší úrovně opět výdaje rostou. Tento pokles v roce 2003 lze zdůvodnit vznikem krajů a s tím související převod finančních prostředků na nižší úroveň veřejné správy. Uvedený vývoj znázorňuje graf č. 2.

Graf č. 2

Vývoj finančních prostředků do oblasti sociálních věcí ze státního rozpočtu (v mil. Kč)
a struktura podle typu příjemce

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Pokud se podíváme na rozdělení prostředků mezi jednotlivé typy organizací, jak je znázorněno v grafu č. 2, je zřejmé, že největší podíl v letech 2001 a 2002 náležel příspěvkovým organizacím, naopak v letech 2003–2006 (přibližně 78 %) náležel ziskovým organizacím. Největší objem finančních prostředků byl vyplacen na ostatní podporu v zaměstnanosti, příspěvek zaměstnavatelům s více jak 50 % zaměstnaných ZTP a dále na podporu zaměstnanosti zdravotně postižených, naopak příspěvkové organizace se nepodílely na podpoře zaměstnávání ZTP.

Nárůst finančních prostředků pro NNO lze sledovat od roku 2002, kdy se téměř zdvojnásobil, a to na 21 %. Od tohoto roku se podíl NNO na celkových finančních prostředcích pohybuje mezi 15–20 %. Jedná se o finanční prostředky určené především na sociální služby a ústavní péči o handicapované děti, mládež a dospělé a dále pak na sociální zařízení pro staré lidi.

Podíváme-li se na podíl jednotlivých právních forem na celkových finančních prostředcích pro NNO poskytovaných ze státního rozpočtu, zjistíme, že v jednotlivých letech byla příjemcem největší části prostředků do sociální oblasti občanská sdružení, a to ve všech letech sledovaného období dosáhlo přes 50 %. Naopak od roku 2004 ztrácejí obecně prospěšné společnosti na úkor církevních a náboženských společností.

Tab. č. 1

Podíl jednotlivých právních forem na finančních prostředcích v oblasti sociálních věcí poskytnutých NNO ze státního rozpočtu

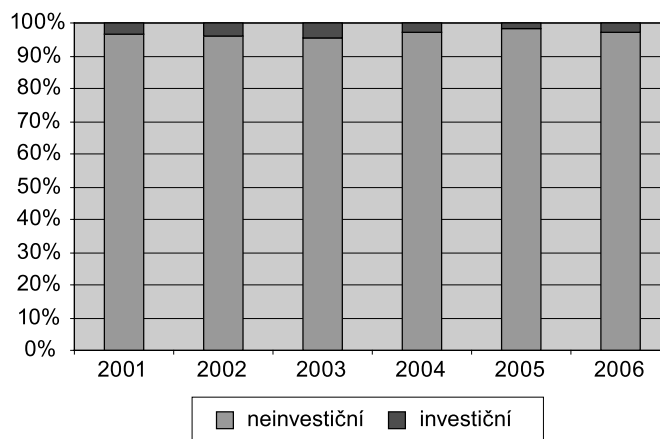
Rok	o.p.s	o.s.	c.n.s.
2001	34,60 %	58,27 %	7,12 %
2002	34,60 %	58,27 %	7,12 %
2003	37,32 %	54,99 %	7,68 %
2004	7,70 %	51,56 %	40,74 %
2005	17,29 %	53,30 %	29,41 %
2006	14,00 %	52,56 %	33,44 %

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Zajímavé je také upozornit na podíl investičních transferů a neinvestičních dotací v rámci všech dotací, které jsou přerozdělovány. Investiční transfery pro NNO ze státního rozpočtu tvoří jen minimální podíl v rámci poskytnutých dotací, tj. asi kolem 5 %. Z toho je zřejmé, že stát přispívá NNO především na provozní náklady a zabezpečení, včetně drobných oprav a rekonstrukce, než na stavbu nových zařízení.

Graf č. 3

Podíl investičních transferů a neinvestičních dotací v oblasti sociálních věcí poskytnutých NNO ze státních rozpočtů

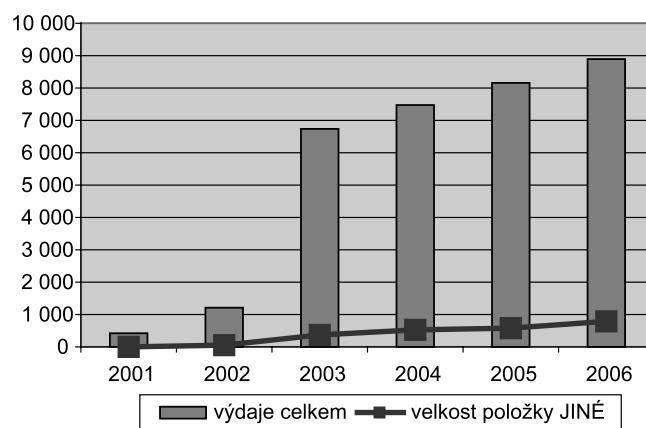
Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Výdaje z rozpočtu krajů na sociální služby

Kraje, města a obce zajišťují financování sociálních služeb především tam, u kterých jsou zřizovateli, a to prostřednictvím příspěvků, grantových schémat a podpor. Prostředky poskytované do sociální oblasti z rozpočtů krajů se pohybují od roku 2003 mezi 6,5–8,9 mld. Kč. Rok 2003 byl průlomový, neboť na kraje přešly zřizovatelské kompetence sociálních ústavů a poskytovatelů sociálních služeb. Proto také vzrostly náklady na sociální věci oproti roku 2002 o 85 %.

Graf č. 4

Vývoj celkových finančních prostředků do oblasti sociálních věcí z krajských rozpočtů (v mil. Kč)

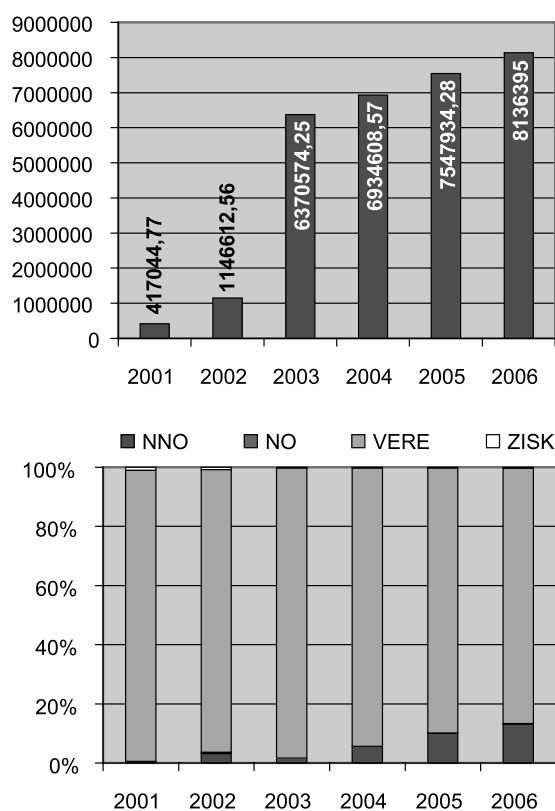
Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Položka JINÉ v krajských rozpočtech obsahuje z více jak poloviny finanční prostředky na pořízení (budovy a haly), dále zde najdeme položku neinvestiční transfery obcím (21 %), dále minimální podíl v JINÉ tvoří také opravy a udržování, investiční transfery obcím a nákup ostatních služeb.

Graf č. 5 potvrzuje předcházející konstatování, že rok 2003 byl průlomový v tom, že na kraje přešly zřizovatelské kompetence sociálních zařízení. Z toho důvodu také došlo k nárůstu finančních prostředků přidělených z krajských rozpočtů do oblasti „sociální“.

Graf č. 5 a 6

Vývoj finančních prostředků do oblasti sociálních věcí z krajských rozpočtů (v tis. Kč) a struktura podle typu příjemce

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Z grafu č. 6 je zřejmé, že největší podíl na finančních prostředcích měly v jednotlivých letech organizace příspěvkové (VERE), s hlubokou finanční propastí následované NNO. Na tyto dva typy organizací připadlo okolo 98 % celkových prostředků poskytovaných z rozpočtů krajů. Podíl NNO v jednotlivých letech rostl ze 2 % v roce 2003 až na 16 % v roce 2006.

V tabulce č. 2 je znázorněn podíl jednotlivých typů právních forem nestátních neziskových organizací na celkových dotacích pro NNO z rozpočtů krajů. V případě krajského rozpočtu mají skoro ve všech sledovaných letech největší podíl na celkových dotacích pro NNO církevní a náboženské spolky, kromě roku 2001, kdy 100 % všech dotací bylo přiděleno obecně prospěšným společnostem právě na úkor církevních a náboženských spolků. Podíl náboženských a církevních spolků od roku 2004 na dotacích neustále roste, a to především proto, že tato zařízení mají krajský charakter ze strany zřizovatele (domov pro matky s dětmi, azylové domy, charitní domov pro řeholnice).

Tab. č. 2

Podíl jednotlivých právních forem na finančních prostředcích poskytnutých NNO v oblasti sociálních věcí z rozpočtů krajů

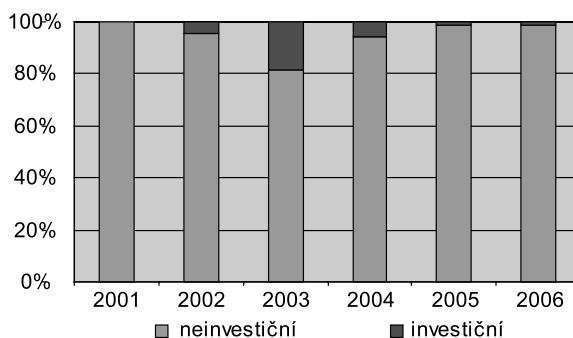
Rok	o.p.s	o.s.	c.n.s.
2001	100,00 %	0,00 %	0,00 %
2002	20,09 %	37,50 %	42,41 %
2003	13,41 %	51,38 %	35,21 %
2004	10,13 %	44,20 %	45,67 %
2005	9,36 %	41,83 %	48,81 %
2006	10,75 %	41,12 %	48,13 %

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Jak je patrné z grafu č. 7, stejně jako u státního rozpočtu, u krajského rozpočtu je podíl investičních transferů na všech dotacích minimální a dosahuje asi 2 %. O něco vyšší jak 2% transfery byly v letech 2003 a 2004, tedy první dva roky, kdy zřizovatelské kompetence u sociálních ústavů převzal kraj. Z toho lze usoudit, že poskytovatelé sociálních služeb, kdy zřizovatelem jsou jednotlivé stupně veřejné správy, mají snadnější přístup k investičním prostředkům, než právě NNO.

Graf č. 7

Podíl investičních transferů a neinvestičních dotací poskytnutých NNO z krajských rozpočtů

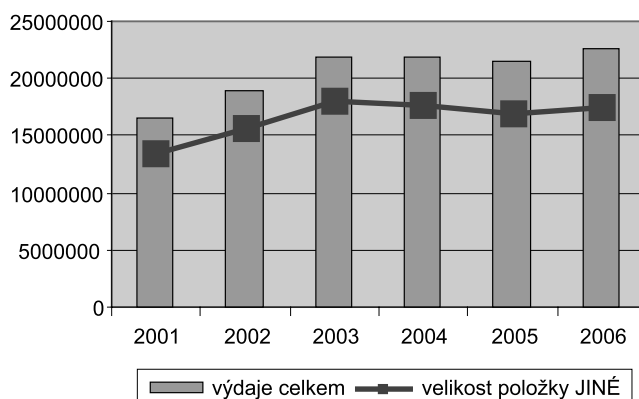
Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Výdaje z rozpočtů obcí na sociální služby

Obce se na financování sociálních věcí se podílejí v nižší míře než kraje. V roce 2003 přesáhla částka na sociální věci z obecních rozpočtů 20 mld. a do konce sledovaného období, což je rok 2006 se pod tuto částku nedostala. Z grafu č. 8 je též zřejmé, že částka na dotační tituly do sociální oblasti zůstávají každý rok srovnatelné, což tvoří asi 20 % z celkových nákladů na sociální věci.

Graf č. 8

Vývoj celkových finančních příspěvků do oblasti sociálních věcí z obecních rozpočtů (v tis. Kč)

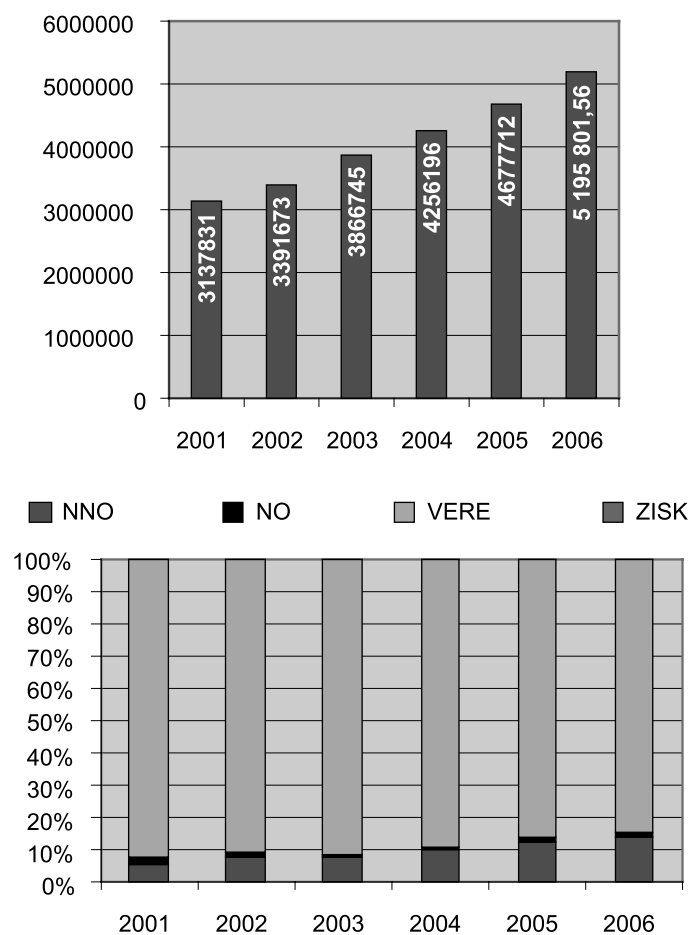
Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

V položce JINÉ najdeme finanční prostředky určené na sociální dávky (83 %), další položky obsahují méně jak 10 % na celkových finančních prostředcích a patří sem: pořízení (budovy a haly), platy včetně povinného pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a položku na opravy a udržování.

Jak je zřejmé z následujícího grafu, celkový objem finančních prostředků poskytovaných na oblast sociálních věcí z obecních rozpočtů se v jednotlivých letech pohyboval okolo 3–4 mld. Kč. Lze sledovat, že výdaje stoupají rovnoměrně za všechny sledované roky, a to asi o 20 %. Hlavní důvod tohoto rovnoměrného nárůstu je především v tom, že obce nebyly příliš zatíženy převodem zřizovatelských kompetencí sociálních zařízení tak, jako kraje. Jen málo krajů převedlo tyto zřizovatelské kompetence ještě na nižší úroveň. Nárůst dotací je především u těch zařízení, které byly v průběhu let postaveny z úrovně obce (např. domy s pečovatelskou službou, domovy důchodců apod.).

Graf č. 9 a 10

**Vývoj finančních prostředků do oblastí sociálních věcí z obecních rozpočtů (v tis. Kč)
a struktura podle typu příjemce**

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

V případě rozdělování prostředků z rozpočtů obcí podle jednotlivých typů organizací je zřetelný velmi vysoký podíl (přes 85 %) příspěvkových organizací (VERE) na celkových dotacích. Situace je znázorněna v grafu č. 10. Důvodem je především právní forma, protože sociální zařízení zřizovaných obcemi jsou především příspěvkové organizace (domovy důchodců, domovy – penzióny pro důchodce, azylové domy, ústavy pro mentálně postiženou mládež apod.). Podíl NNO na celkových výdajích se pohyboval mezi 8–12 %.

Pokud se týká podílu jednotlivých typů právních forem na finančních prostředcích poskytnutých NNO, opět tak jako v případě státního rozpočtu je převaha

občanských sdružení více jak poloviční ze všech poskytnutých finančních prostředků. Obecně prospěšné společnosti si udržuje podíl na obecních prostředcích kolem 13 %, naopak církevní a náboženské spolky ztráceli ve sledovaných letech svůj podíl ve prospěch občanských sdružení, což nekoresponduje se situací z úrovně kraje, kdy naopak církevní a náboženské spolky posilují. Z toho se můžeme domnívat, že u církevních a náboženských spolků přešly zřizovatelské kompetence právě na úroveň kraje.

Tab. č. 3

Podíl jednotlivých právních forem na finančních prostředcích poskytnutých NNO z rozpočtů obcí

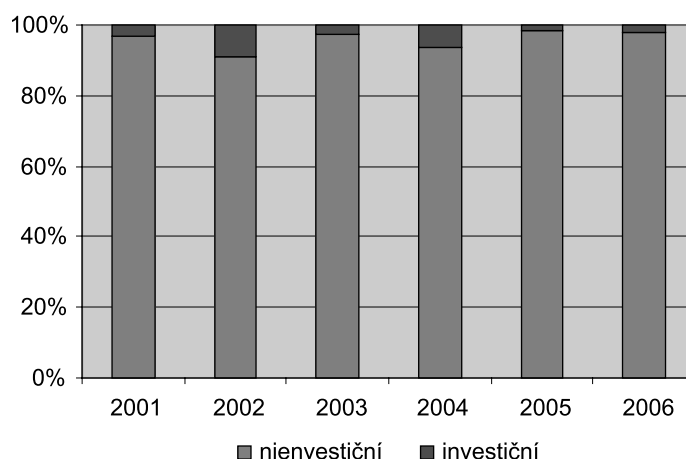
Rok	o.p.s	o.s.	c.n.s.
2001	14,20 %	45,06 %	40,74 %
2002	14,73 %	47,39 %	37,87 %
2003	13,75 %	47,44 %	38,81 %
2004	11,07 %	54,16 %	34,77 %
2005	13,07 %	54,75 %	32,18 %
2006	13,23 %	56,27 %	30,50 %

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Po analýze grafu č. 11 nedostaneme v podílu investičních a neinvestičních dotací z úrovně obce jiný výsledek než jak u předcházejících úrovní, tj. z úrovně státního a krajského rozpočtu. Nepatrné zvýšení asi na 5 % můžeme sledovat v letech 2002 a 2004, jinak trend se pohybuje okolo 2 % na investiční transfery v průběhu celého sledovaného období.

Graf č. 11

Podíl investičních transferů a neinvestičních dotací pro NNO z obecních rozpočtů

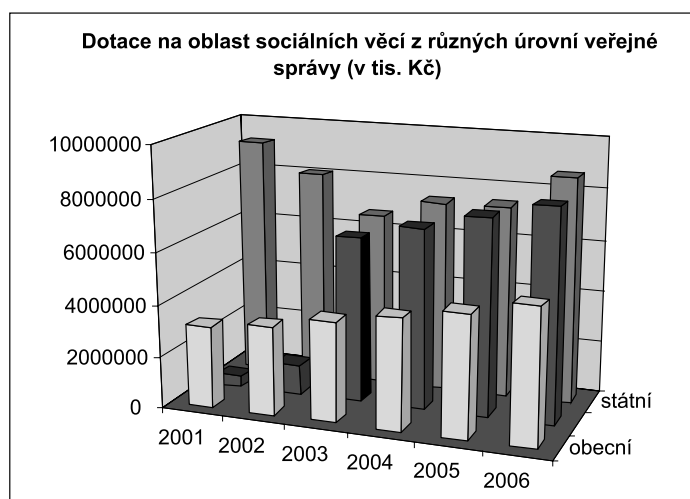
Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Srovnání jednotlivých veřejných rozpočtů a jednotlivých právních forem

Následující graf ukazuje porovnání finančních prostředků plynoucích z jednotlivých úrovní veřejné správy. Jedná se o prostředky poskytnuté konkrétním subjektům činným v oblasti sociálních věcí (včetně subjektů ziskových). Nejsou zahrnuty související platy zaměstnanců veřejné správy, platby za služby, investiční nákupy apod. hrazené přímo z jednotlivých rozpočtů. Stejně tak nejsou zahrnuty transfery do rozpočtů nižších úrovní veřejné správy. Z grafu je patrné, že v letech 2001 a 2002 byla jednoznačně největší část prostředků poskytována ze státního rozpočtu, od vzniku krajů se poskytování dotací do oblasti sociálních služeb z úrovně státu a kraje vyrovnalo. Důvodem tohoto vyrovnání je převedení zřizovatelských kompetencí sociálních zařízení ze státu na kraj a tudíž i financování je poskytováno z krajských rozpočtů.

Graf č. 12

Vývoj finančních prostředků poskytnutých na oblast sociálních z jednotlivých veřejných rozpočtů (v tis. Kč)

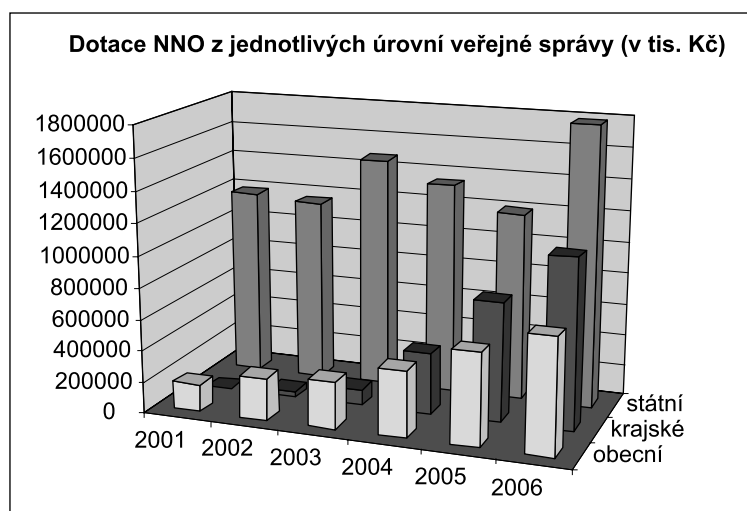

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

V grafu č. 13 jsou pak znázorněny finanční prostředky plynoucí pouze NNO z jednotlivých veřejných rozpočtů. V tomto případě je poskytován největší podíl dotací NNO ze státního rozpočtu.

Graf č. 13

Vývoj finančních prostředků poskytnutých skupině NNO z jednotlivých veřejných rozpočtů na oblast sociální (v tis. Kč)

Zdroj: ARIS, RARIS, upraveno, stav k 1. 6. 2007.

Zajímavý je značný nárůst prostředků poskytnutých z krajských rozpočtů v roce 2004 a v následujících letech 2005 a 2006. Finanční prostředky poskytnuté NNO vzrostly minimálně 4×. Hlavní příčinou tohoto nárůstu bylo přenesení kompetencí za sociální oblast na kraje. V roce 2006 zaznamenáváme nárůst finančních prostředků ze všech rozpočtů na NNO – důvodem je především růst poptávky po sociálních službách spojený se stárnutím obyvatelstva a tudíž poptávka po sociálních zařízeních.

Z rozborů financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2005 získaly NNO poskytující sociální služby ze státního rozpočtu ze všech přidělených dotačních titulů 26,09 %, což představuje 917 mil. Kč (dohromady 1605 dotačních titulů). Z toho nejvíce dotačních titulů získaly občanská sdružení (1236 titulů), církevní a náboženské společnosti (222 dotačních titulů), obecně prospěšné společnosti (137 dotačních titulů) a 10 dotačních titulů bylo přiděleno nadačním subjektům (Rozbory, 2005). Největší objem dotací (28 %) dostala oblast sociální péče, dále s 12,5 % oblast politiky zaměstnanosti, další položkou byla sociální péče a pomoc pro přistěhovalce a uprchlíky (7,1 %), 4,9 % získaly NNO na dotace na prevenci před drogovou závislostí, dále ostatní sociální péče a pomoc v manželství (4,8 %). Další dotační prostředky (méně jak 2 %) byly poskytnuty NNO na podporu zaměstnanosti, pracovní místa, praxi absolventů a veřejně prospěšné práce.

Největší objem dotací u krajských rozpočtů v roce 2005 NNO směřoval do oblasti „Sociální věci“, což je 69 % na všech poskytnutých dotacích NNO a představuje to částku 975 mil. Kč, část prostředků přitom tvořily účelově vázané prostředky od

MPSV ve prospěch NNO. Z celkové počtu 1811 poskytnutých dotačních titulů získaly nejvíce občanská sdružení (1087 dotačních titulů), dále to byly církevní a náboženské společnosti (571 dotačních titulů), 151 dotačních titulů získaly obecně prospěšné společnosti a také 2 dotační tituly byly přiděleny nadačním subjektům. Více jak 65 % dotačních titulů pro NNO z krajských rozpočtů šlo na programy sociální prevence a sociálního vyloučení a provoz sociálních zařízení jako např. azylové domy, krizová centra. Dalších více jak 23 % těchto dotačních prostředků pro NNO šlo na kofinancování NNO poskytujících sociální služby pro seniory a zdravotně postižené, investiční dotace na vybudování respitního centra a hospice v určitém kraji a další největší položkou byla podpora provozování denních stacionářů.

Stát (MPSV³) je zřizovatelem celkem 5 zařízení sociálních služeb, která jsou financována z kapitoly MPSV a příjmy od uživatelů těchto služeb. V případě krajů se po zavedení příspěvku na péči zvýšil podíl uživatelů na financování sociálních služeb, zároveň je zachováno financování sociálních služeb formou dotací ze státního rozpočtu. V případě obcí se po zavedení příspěvku na péči zvýšil podíl uživatelů na financování sociálních služeb. Obcím již nejsou poskytovány dotace přímo ze státního rozpočtu. Dotace na zajištění potřebné sítě sociálních služeb jsou obcím poskytovány prostřednictvím rozpočtu kraje.

Nestátní neziskové organizace jsou financovány vícezdrojově, a to zejména formou dotací (příspěvků) z rozpočtu krajů a obcí, z příjmů od uživatelů a ostatních zdrojů (dary, nadace, Evropský sociální fond apod.) Dotace ze státního rozpočtu jsou poskytovány pouze na projekty celostátního charakteru nebo na podporu rozvojových aktivit.

Nestátní neziskové organizace mohou využít následující typy financování sociálních služeb:

- dotace poskytovatelům sociálních služeb s regionální a místní působností,
- dotace poskytovatelům sociálních služeb s nadregionální působností,
- dotace od obce,
- dotace od kraje,
- příspěvky od uživatelů – z příspěvku na péči,
- dotace z Evropského sociálního fondu,
- výdaje obcí a krajů,
- dary,
- finanční příspěvky z nadací.

V oblasti sociálních služeb se střetávají na trhu poskytovatelé různých právních forem: veřejné, soukromé i neziskové organizace. Ve veřejném sektoru působí jednak poskytovatelé sociálních služeb na státní, krajské i obecní úrovni, neziskové organizace, fyzické osoby. Všechny tyto subjekty tvoří sociálně – tržní prostředí v podmínkách, které jsou určeny zákonem o poskytování sociálních služeb. V rámci

³ Za oblast sociálních věcí jsou považovány výdaje, které souvisí s veškerými dotacemi, dárkami a příspěvky ve prospěch sociálních služeb.

sociální péče jsou zřizovateli některých sociálních ústavů (např. domovy důchodců) také soukromé osoby a tato zařízení jsou zisková. Je otázkou, zda se tyto soukromá zařízení přihlásí do registru akreditovaných sociálních zařízení a budou na veřejném registru MPSV.

Podle kritéria efektivity můžeme všechny poskytovatele sociálních služeb měřit podle standardů kvality v sociálních službách. Podle těchto standardů lze měřit efektivnost různých forem poskytovatelů: problém nastává v tom, že nelze srovnávat různá zařízení a jen těžko bychom hledaly zařízení se srovnatelnými kritérii (např. kritéria postižení – fyzické – mentální, zařízení pro dospělé klienty, děti, počet klientů zařízení, denní nebo pobytové zařízení, zařízení za úhradu, bez úhrady atd.).

V sociálních službách lze těžko postavit kvalitu poskytovaných služeb oproti financování – v sociálních službách zatím stále převládá poptávka nad nabídkou, je nedostatek zařízení pro speciální postižení, pro speciální sociální rizika. Domnívám se, že kvalitu lze kontrolovat a měřit pouze na základě jiných mechanismů, jako je např. kontrolními mechanismy (inspekce v sociálních službách) a veřejnou kontrolou (klienti).

V sociálních službách se setkáme s různými formami neziskových organizací především v ústavní péči, v pečovatelských službách. Analýzou podle zřizovatelských kompetencí bylo zjištěno, že 100 % je NNO zastoupena v zařízení sociálních služeb SOS vesničky (2 zařízení v celé ČR) a charitní domov pro řeholnice (18 zařízení). NNO se podílí více jak polovinou v zajištění služeb v:

- zařízeních azylových domů (tam se angažují především církevní organizace),
- v ústavech pro chronické alkoholiky a toxikomany (tři zařízení),
- v domovech pro matky s dětmi (polovinu z celkového počtu NNO zajišťují církevní organizace),
- ústavy pro TP mládež s přidruženým mentálním postižením,
- domovy na půl cesty (více jak z poloviny jsou v NNO zastoupeny církevní organizace).

V pečovatelských službách jsou zastoupeny NNO asi v 10 %. Nejvíce se využívají služby jako rozvážka jídla (7 %) a služby poskytnuté přímo v zařízeních pečovatelské služby (8 %).

Hlavním kritériem v jakých oblastech sociálních služeb se NNO realizují, je určitě forma financování, ale také specifická vybraných služeb sociální péče. Některé služby jsou specifické na zdravotní úkony a tato zařízení jsou financována jak ze zdravotních, tak ze sociálních zdrojů. Tato zařízení vyžadují často nákladné investice do technického vybavení, proto zde zastoupení NNO najdeme zřídka, někdy tato forma není zastoupena vůbec (viz. ústavy pro TP občany s více vadami, ústavy pro SP dospělé občany, ústavy pro TP mládež, minimální zastoupení NNO je v ústavech pro MP dospělé občany).

Závěr

Rozpočet Ministerstva práce a sociálních věcí reprezentuje prakticky 41 % výdajů státního rozpočtu, z nich naprosto zdrcující většina jsou výdaje mandatorního charakteru. Velmi rizikovou položkou je také systém sociálních služeb. Když vláda předložila Poslanecké sněmovně návrh zákona o sociálních službách (v roce 2006), uvedla ve své důvodové zprávě, že se nepředpokládá nárůst výdajů na systém sociálních služeb. Původní předpoklad pro rok 2007 činil 13 miliard korun, ve skutečnosti výdaje činily 17,5 miliardy korun, to znamená o 4,5 miliardy více, než se předpokládalo.

Pokud jsme zkoumali podíl právních forem na dotacích pro NNO, lze jednoznačně konstatovat, že *největší podíl na dotacích v sociálních službách mají občanská sdružení*, a to z úrovně státu a obce. V úrovni kraje dosahuje největšího podílu právní forma církevní a náboženské společnosti. Obecně prospěšné společnosti se pohybují ve všech zkoumaných úrovních (stát, kraj, obec) na čerpání dotací v průměru 10–14 % v podílu všech dotací pro NNO. *Z analýzy vyplývá, že podíl dotací pro NNO na celkových dotacích se pohybuje okolo 15–20 %. Nestátní neziskové organizace zřizují více než jednu čtvrtinu všech zařízení sociálních služeb. Kapacita těchto zařízení však představuje pouze 11 %. Tato zařízení se především zabývají činnostmi pro specifické skupiny obyvatel (uprchlíky, nezaopatřené matky s dětmi, osoby bez příštěší apod.).*

Rok 2007 je pro většinu NNO poskytujících sociální služby přelomový z hlediska udržení svého financování – dotace na občana a službu jsou převedeny do příspěvku o péči a klient si službu nakupuje sám. Spousta klientů bude tento nový způsob financování řešit samozásobitelským způsobem – ať už rodinnou nebo sousedskou výpomocí. Potom to znamená pro NNO hledat zvýšení finanční možnosti v jiných alternativách (dotace od obce, kraje, státu, ESF, dárce).

Literatura

- [1] BAREŠ, P.: *Přiměřenost sociálních služeb aktuálním potřebám*. Praha: VÚPSV, 2006, ISBN 80-87007-24-7.
- [2] BRDEK, M. a kol.: *Trendy v evropské sociální politice*. Praha: ASPI, 2002, ISBN 80-86395-25-1.
- [3] Český statistický úřad (2004): *Popis satelitního účtu neziskových institucí, – definice neziskových institucí*. [on-line], Praha, ČSÚ, 2004, [cit. 1. 7. 2007], <http://dw.czso.cz/nufile/text_cz_4.htm>
- [4] KOLDINSKÁ, K. – MARKOVÁ, H.: *Sociální pomoc a právo*. Praha: ORAC, 2001, ISBN 80-86199-38-X.
- [5] KOZLOVÁ, L.: *Sociální služby*. Praha: TRITON, 2005, ISBN 80-7254-662-7.
- [6] KREBS, V. a kol.: *Sociální politika*, 3. přepracované vydání. Praha: ASPI, 2005, ISBN 80-7357-050-5.
- [7] MATOUŠEK, O. a kol.: *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-548-2.
- [8] MATOUŠEK, O. a kol.: *Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-002-X.
- [9] MEDVEĎ, J. – NEMEC, J. a kol.: *Verejné financie*. Bratislava: SRINT vfra, 2005, ISBN 80-89085-32-6.
- [10] POTUČEK, M.: *Sociální politika*. Praha: Slon, 1995, ISBN 80-85850-01-X.

- [11] PROUZOVÁ, Z.: Podíl a význam neziskových organizací na pracovním trhu s veřejnými službami a trhu poskytovatelů veřejných služeb. In *Svět práce a kvalita života v globalizované ekonomice*. Praha: VŠE, 2007. ISBN 978-80-245-1207-5, s. 152– 161.
- [12] PRŮŠA, L.: *Ekonomie sociálních služeb*. Praha: ASPI, 2003, ISBN 80-86395-69-3.
- [13] PRŮŠA, L.: *Model optimálního uspořádání sociálních a zdravotních služeb na regionální úrovni*. Praha: VÚPSV, 2006, ISBN 80-87007-36-0.
- [14] REKTOŘÍK, J. a kol.: *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Praha: Ekopress, 2007, druhé aktualizované vydání, ISBN 978-80-86929-29-3.
- [15] TOMEŠ, I.: *Sociální správa*. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-560-1.
- [16] VEČEŘA, M.: *Sociální stát*. Praha: Slon, 1993, ISBN 80-901424-6-X.

Poznámka: Príspevok neprešiel jazykovou úpravou